

Historie: Peklo na ostrově Cabrera přežila jen čtvrtina zajatců Napoleonovy armády. Třicet jich jako zázrakem dokázalo věznilům utéct (VIDEO)

- CZ24 News | 28. července 2023

V červenci roku 1808 prohrála do té doby velmi sebevědomá Napoleonova císařská armáda bitvu u Bailénu. Bitvu s podceňovaným španělským protivníkem. Nečekaně. Nadto si vítěz vynutil kapitulaci jednotek, které byly součástí poraženého sboru generála Duponta, ale nebyly přítomné na bojišti. Za cíl operace zvolili Francouzi Cádiz. Namísto obsazení klíčového přístavu však poražení a zajatí francouzští vojáci zažili doslova peklo na zemi. V přístavu byli zprvu umístěni na zajatecké pontony. A poté odvezeni na ostrůvek Cabrera nedaleko Malorky. Zajetí přežije jen asi čtvrtina. Třem desítkám zajatců se v srpnu 1813 podařil zázračný útěk.

Kapitulaci v Bailénu podepsal generál Dupont, jeden z velmi talentovaných Napoleonových generálů, před nímž do této chvíle byla slibná kariéra, 24. července 1808, pět dní poté, kdy 19. července ve 12.30 nařídil složit zbraně. Podle obtížně vyjednané smlouvy měla být francouzská vojska repatriována do Francie. A nešlo o druhořadé jednotky. Součástí Dupontových sil byl například batalion gardových námořníků, podle uniforem přezdívaný „námořní husaři“, a také jednotky Pařížské gardy. Nemenším problémem byla otázka divize generála Vedela, která se do bitvy nestihla zapojit, a po porážce ustupovala zpět na Madrid. Španělé donutili Duponta, aby vydal Vedelovi rozkaz k návratu a ke kapitulaci. A kapitulace byla formálně obvyklou a velkorysou – vojákům měly například zůstat jejich osobní věci. Jenže.

Španělé odmítli podmínky přijaté vítězným generálem Castaňosem ratifikovat. Pravdou je, že francouzská armáda byla ve Španělsku v delikátní pozici. Byl to důsledek nedůstojné hry o madridský trůn, kterou se svým dosavadním spojencem rozehrál Napoleon. Z odvěkého nepřítele Anglie učinil nepřítele svého, a nadto anglického spojence. Vývoj věcí ve Španělsku patří k hlavním důvodům celkového Napoleonova neúspěchu, který vyvrcholil jeho abdikací v roce 1814.

Francouzští zajatci od Bailénu byli rozptýleni na různá místa v jižním Španělsku, a poté svezeni do Cádizu, kde byli spolu s francouzskými námořníky zajatými již na začátku války zavřeni na zajatecké pontony. Jednalo se o původně francouzské lodě, které byly v předchozích měsících zajaty v Cádizském zálivu a na kterých Francouzi, namačkaní po několika stovkách, rychle umírali na úplavici, tyfus a kurděje. Někdy i 15 až 20 denně. Jejich mrtvoly byly házeny do moře, ale to je vyplavovalo na břeh, kde se na slunci rozkládaly a zamořovaly ovzduší v okolí a zejména v přístavu. Neuvěřitelně barbarské chování a lhostejnost věznilů začala ovlivňovat a ohrožovat život ve městě. Hrozily epidemie.

Repatriace Francouzů však nepřicházela do úvahy. A lze tomu rozumět: válka pokračovala a bylo jisté, že zdraví vojáci by byli do pokračujících bojů na Pyrenejském poloostrově obratem zapojeni. Bylo rozhodnuto převézt zbytky Dupontova armádního sboru na malý ostrov Cabrera. Čemu rozumět nelze, to je (ne)zajištění nejzákladnějších životních potřeb. Byly-li na zajateckých pontonech podmínky nedůstojné a vyhlídky krajně nejisté, Cabrera, vyprahlé místo téměř bez vody, byla vskutku místem pekelným, na kterém probíhal rozklad těla i mysli nešťastných zajatců zaživa.

video: youtube

První zajatci sem byli převezeni 5. května 1809, po čtyřech měsících strávených na pontonech v Cádiz. Na "skalní poušti" o rozloze 17 kilometrů čtverečních bylo vyloděno 2979 francouzských poddůstojníků a vojáků. Byli to příslušníci 1. a 5. záložní legie, gardové námořníci, dragouni a vojáci Pařížské gardy, a také 122. řadového pluku (šťastnější příslušníky této jednotky čekalo dunajské tažení, a byly nalezeny doklady jejich přítomnosti na Moravě). Jen během prvního týdne zemřelo na 90 již vysílených Francouzů.

Mezi 9. a 12. květnem 1809 následoval druhý kontingent o síle 1248 mužů. Tentokrát to bylo asi 40 důstojníků, 381 poddůstojníků, zbytek tvořili vojáci. Do konce roku 1810 dalších na 2 500 vězňů. A pak další a další. Mezi nimi také seržant Masson ze 67. pluku, který popsal své první dojmy ve svých pamětech: „Ó přátelé, představte si, pokud můžete, hlubokou bolest, kterou jsme byli zasaženi, když jsme viděli dav těch nešťastných lidí, kteří vypadali jako stíny spíše než muži; někteří z nich nazí, jiní jen ve špatných kalhotách a košilích nebo děravé vestě. Všichni měli ve tváři otisk utrpení, kterému museli co nevidět podlehnout. Chodící kostlivci, kteří si zachovali jen tolik života, aby cítili hrůzu své situace.“

A i během následujících pěti let přicházeli další a další, jak válka pokračovala. Celkový počet dosáhl až 12 tisíc. Podvýživa a nemoci (především úplavice, kurděje, tyfus) řady vězňů decimovaly, a lze si jen těžko představit, v jakém stavu byli po stránce morálky, bez jakékoli zprávy z domova, bez perspektivy. Nedostatečné zásoby, včetně vody, se dovážely po moři: takže když to počasí nedovolilo, byli zajatci bez jídla. Jedno z mnoha takových přerušení trvalo čtyři dny, a bylo během něho zaznamenáno na 400 úmrtí.

Vypočtené dávky na člověka byly beztak nedostatečné. Dodavatelé okrádali zprostředkovatele, zprostředkovatelé stát, nikdo stavy nekontroloval, a zajatcům na konci procesu v nejlepším případě přicházela polovina toho, co jim mělo být poskytnuto. Zajatci přes zkušenosti a varování mnohých pojídali jedovaté kořínky, které ponejvíce rostly na místech hrobů, do nichž byli následně sami ukládáni. Hlad je nutil dělat věci nemyslitelné. Okrádali se, pojídali výkaly, a zaznamenány byly případy kanibalismu. To bylo příliš i na španělské strážné - byl-li zajatec přichycen při pojídání mrtvých, byl odsouzen vojenským soudem a před očima ostatních zastřelen.

Zmíněný Masson se podílel na pokusu z ostrova hrůzy uniknout. První lodici, kterou vojáci postavili, ale raději spálili - nebyla dost velká, aby si s ní troufli na otevřené moře, a nechtěli, aby ji Španělé objevili. Druhým problémem pro plán úniku byla otázka zásob. Jestliže přímo na ostrově byla situace zoufalá, jak si opatřit zásoby na jistě několikadenní cestu přes moře? Odpovědi byly vyřezávané figurky (například madony), které šikovný Masson přes zkorumpované strážné prodával na Malorce, a získával jednak nástroje, jednak potraviny. Namísto stavby lodi bylo rozhodnuto zmocnit se silou rybářského člunu - v blízkosti ostrova španělští rybáři lovíli často. A nakonec dokonce člunu uvázaného při boku španělské fregaty, která u ostrova hlídkovala. Zásoby a vybavení, včetně provizorních plachet a vesel, se podařilo ukrýt v jedné z jeskyní na pobřeží.

Propracovaný projekt úniku Massonovy skupiny ohrozili jiní, mnohem naivnější zajatci, kteří shodou okolností při svých vlastních pokusech jeskynní úkryt zásob objevili. Massonovi se je podařilo uplatit sliby a zásobami. V srpnu 1813, po dvou letech na ostrově, bylo vše připraveno - zbýval poslední krok, zmocnit se španělského člunu. To se jim s obrovskou dávkou štěstí skutečně podařilo. Člun vybavili zásobami, plachtami, vesly, a třicítka mužů 20. srpna 1813 v noci ostrov opustila směrem na jih a po pěti dnech dosáhla pevniny, a s pomocí francouzského konzula v Alžíru se na korzárské lodi dostali do Francouzi držené pevnosti Peniscola u Valencie. Odsud Masson zorganizoval výpravu ke Cabreře a osvobodil další bezmála čtyři desítky zajatců.

To však byl zcela mimořádný a výjimečný příběh i osud. Celý ostrov se stal velkým hřbitovem, na němž přežívali jen ti nejsilnější a nejodolnější. Na jaře roku 1814, po skončení války, se do Francie vrátilo z Cabrery 3389 z odhadovaných 11800 zajatců.

Generál Dupont se vrátil do Francie na čestné slovo již v listopadu 1808. Našel zprvu zastání u arcikancléře Cambacérèse, druhého muže císařství. Válečný soud s Dupontem proběhne v roce 1812, když Cambacérès v důsledku neshod s Napoleonem ztrácí svůj vliv, a 1. března Napoleon odebere Dupontovi hodnost, vyznamenání, tituly i veškeré dotace a uvrhne jej do vězení, z něhož se dostane až po návratu Bourbonů na francouzský trůn. Je znovu zatčen po Napoleonově návratu a stodenní císařství končící u Waterloo tráví v pevnosti Doullens, než jej druhá restaurace osvobodí definitivně.

Zdroj: Évasion et enlèvement de prisonniers français de l'île de Cabrera / par Bernard Masson; Six; cairn.info

Zpracoval: Jakub Samek

[ZDROJ](#)